

*Витяг з навчально-методичного комплексу
з фінансового права, затвердженого на засіданні
кафедри господарсько-правових дисциплін
ННІПП НАВС 27 серпня 2013 р. (Протокол №14)*

**Навчально-методичні рекомендації студентам ННІПП для
підготовки до семінарських та практичних занять, а також завдання для
самостійної роботи з фінансового права
(загальна частина)**

Для студентів 3-го курсу напряму підготовки «Право»

Змістовий модуль I. Загальна частина фінансового права.

Тема 1. Фінанси, фінансова система та публічна фінансова діяльність.

Семінарське заняття – 2 год.

План семінару:

- 1.Фінанси як економічна і юридична категорія. Публічні фінанси як об'єкт фінансово-правового регулювання
2. Фінансова система України та фінансова політика
3. Поняття, принципи, методи та правові форми публічної фінансової діяльності.
- 4.Органи державної влади, що забезпечують здійснення публічної фінансової діяльності
- 5.Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері фінансової діяльності

Теми рефератів, доповідей

1. Характеристика фінансової системи України.
2. Характеристика фінансових систем розвинених країн світу.
3. Аналіз проблем вдосконалення фінансової діяльності України
4. Виникнення і розвиток фінансово-правової науки в Україні
5. Методи та правові форми публічної фінансової діяльності в Україні
6. Фінансові проблеми органів місцевого самоврядування в Україні

Перелік ключових термінів і понять теми

Фінанси як економічна і юридична категорії; функції фінансів; централізовані та децентралізовані фінанси; публічні та приватні фінанси; фінансова система України; публічна фінансова діяльність: зміст, принципи та правові форми; повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері фінансової діяльності; методи та правові форми публічної фінансової діяльності.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте визначений вище для підготовки до семінару з теми №1 навчальний матеріал користуючись конспектом лекції, рекомендованими посібниками (підручниками), а також іншими джерелами.

2. Виділіть в робочому зошиті окремий розділ під назвою «Термінологічний словник » та внесіть до нього вказані вище ключові терміни і поняття з відповідними визначеннями, знайденими у рекомендованих підручниках, посібниках, фахових словниках, а також у нормативно-правових актах.

3. Складіть в робочому зошиті перелік законодавчих та інших нормативно-правових актів України, що визначають функції та повноваження органів держави та місцевого самоврядування у сфері фінансової діяльності.

4. У робочому зошиті, користуючись Конституцією України та рекомендованими до теми джерелами чинного національного законодавства складіть перелік органів державної влади загальної та спеціальної компетенції, які здійснюють фінансову діяльність в Україні, та коротко викладіть їх головні повноваження.

5. Випишіть норми Конституції України, якими визначаються конституційно-правові основи фінансової діяльності

Література до теми

[1, 2, 3,6,8, 9,12, 15,17,20,23,31,33,]

Питання для самоконтролю:

1. Що таке фінанси? Які функції виконують?
2. В чому полягає об'єктивна необхідність існування фінансів?
3. Що таке державні фінанси?
4. В чому полягає відмінність між державними та приватними фінансами?
5. В чому різниця між централізованими та децентралізованими фінансами?
6. Що розуміють під фінансовою системою України?
7. Визначте економічний, матеріальний і правовий зміст поняття «фінансова система України».
8. Назвіть ланки «фінансової системи України».
9. Охарактеризуйте, що таке фінансова діяльність держави та органів місцевого самоврядування. Які функції вона виконує?
10. Назвіть принципи фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування.

11. Назвіть органи, які здійснюють управління державними фінансами в Україні. Чому одні з них називають ознаками загальної компетенції, а інші – органами спеціальної компетенції.

12. Назвіть ознаки, які відрізняють фінансову діяльність держави, органів місцевого самоврядування від інших видів діяльності .

13. Що є предметом та виступає об'єктом фінансової діяльності?

14. На які групи поділяються принципи фінансової діяльності?

15. За допомогою яких методів здійснюється фінансова діяльність держави, органів місцевого самоврядування?

16. Що таке фінансово-правові акти та на які групи їх поділяють?

17. Що таке фінансова політика? Визначте зміст фінансової політики.

18. Обґрунтуйте, чому забезпечення фінансової безпеки держави вважають основним напрямком фінансової політики.

19. Визначте систему органів, які здійснюють фінансову діяльність в Україні.

20. Визначте основний зміст повноважень кожного з органів, які здійснюють фінансову діяльність в Україні. Чи належить до державних органів влади та (або) управління цільові фонди.

Тема 2. Предмет, метод та система фінансового права як галузі права

Семінарське заняття – 2 год.

План семінару:

1. Поняття фінансового права. Предмет та метод фінансового права як галузі права.
2. Принципи та функції фінансового права
3. Система та джерела фінансового права
- 4 Місце фінансового права в системі права України та взаємозв'язок з іншими галузями права.

Теми рефератів, доповідей

1. Характеристика основних форм фінансово-правових актів України
2. Місце фінансового права в національній системі права України.
3. місце фінансово-правових норм у системі соціальних норм
4. Сучасні підходи до визначення предмета та метода фінансового права
5. Сучасні підходи до визначення джерел фінансового права

Перелік ключових термінів і понять теми

Фінансове право: поняття, предмет та метод; система та джерела фінансового права; система фінансового законодавства; принципи фінансового права; суб'єкти фінансового права та фінансових правовідносин.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте визначений вище для підготовки до семінару з теми №2 навчальний матеріал користуючись конспектом лекції, рекомендованими посібниками (підручниками), а також іншими джерелами.

2. Внесіть до «Термінологічного словника» вказані вище ключові терміни і поняття з відповідними визначеннями, знайденими у рекомендованих підручниках, посібниках, фахових словниках, а також у нормативно-правових актах.

3. Проаналізуйте наступну ситуацію:

Лауреат конкурсу юних піаністів ім. Бетховена, проведеного в м. Києві, 15-річний житель м. Львова Веніамін Музикантський одержав премію (2500 доларів США) і був запрошений виступити із сольними концертами в Німеччині, за які йому було виплачено 10550 євро. Після прибуття в м. Львів він був оповіщений про необхідність з'явитися до податкової інспекції, заповнити декларацію і сплатити податок на всі суми доходів. Батьки Веніаміна заявили податковому інспекторові, що їхній син є неповнолітнім і не може бути суб'єктом фінансових правовідносин а, отже, платити податок не зобов'язаний.

Оцініть юридичну обґрунтованість позицій сторін. Покажіть на прикладах, у яких випадках фізична особа стає суб'єктом фінансових правовідносин.

4. Оцініть правомірність ситуації. Чи зобов'язане підприємство у подальшому надавати Мінфіну України інформацію про отримання, погашення та обслуговування нижчезазначеного запозичення?

Державне підприємство "Маяк", у статутному фонді якого державі належить 55% акцій, має намір здійснити зовнішнє запозичення на 2 роки. Мінфін України зобов'язало підприємство погодити з ним здійснення такого запозичення. Однак керівництво підприємства заявило, що це не входить до кола повноважень Мінфіну України.

5. Визначте, які з наведених нижче повноважень здійснює Мінфін України:

- розробляє проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період; затверджує паспорти бюджетних програм; здійснює місцеві запозичення; складає річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України?

Література до теми

[1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 20, 23, 24, 26, 31-44]

Питання для самоконтролю:

- 1...Які групи суспільних відносин складають предмет фінансового права?
- 2.Обґрунтуйте, чому фінансове право належить до публічних галузей права?
- 3.Якими ознаками характеризується метод фінансово-правового забезпечення?
- 4.Назвіть, у чому полягає особливість методу фінансово-правового регулювання?
- 5.Обґрунтуйте, чому основним методом фінансово-правового регулювання є імперативний?
- 6.Що розуміють під системою фінансового права?
- 7.Назвіть принципи фінансового права.
- 8.Назвіть галузі права, з якими тісно пов'язане фінансове право?
- 9.У чому проявляється зв'язок фінансового права з конституційним правом?
- 10.Установіть співвідношення фінансового права з адміністративним правом?
- 11.Відмежуйте фінансове право від цивільного права?
- 12.Яким чином фінансове право пов'язане з трудовим правом, правом соціального забезпечення, а також з кримінальним правом?
- 13.За якими підставами проводять класифікацію джерел фінансового права.
- 14.Які конституційні норми регулюють фінансові відносини?
- 15.Назвіть групи підзаконних актів органів виконавчої влади які є джерелом фінансового права. Назвіть приклади.
- 16.Перелічіть фінансово-правові акти органів місцевого самоврядування, які є джерелом фінансового права.

Тема 3. Фінансово-правові норми та фінансово-правові відносини *Семінарське заняття – 2 год.*

План семінару:

1. Поняття, види та структура фінансово-правових норм.
2. Фінансові правовідносини: поняття, функції, особливості та структура.
3. Підстави виникнення, зміни та припинення фінансових правовідносин.
4. Класифікація видів фінансових правовідносин

Перелік ключових термінів і понять теми

Фінансово-правові норми: поняття, зміст, особливості види та структура;
фінансово-правові відносини: поняття, зміст і особливості; об'єкти

фінансових правовідносин; суб'єкти фінансового права та фінансових правовідносин; правосуб'єктність, правоздатність та дієздатність.

Завдання для самостійної роботи:

1. Самостійно опрацюйте відповідні розділи (глави) рекомендованих посібників. Враховуючи те, що до цієї теми не передбачено лекції, законспекуйте у робочому зошиті основні положення, що розкривають її зміст у відповідності з планом семінару, а також опрацюйте наведені нижче наступні завдання для самостійної роботи і питання для самоконтролю. Окремо у розділі робочого зошита «термінологічний словник» розкрийте зміст ключових понять теми.

2. У наведених нижче правових нормах визначте їх диспозицію, гіпотезу та санкцію:

а) ст. 199 Кримінального кодексу України: «Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту, а також збут підробленої національної валюти України у виді банкнот чи металевої монети, іноземної валюти, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї - караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років»;

б) ст. 155-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення: «Неподання, несвоєчасне подання або подання за невстановленою формою державним податковим органам звітності, пов'язаної із застосуванням електронних контрольних-касових апаратів, незбереження документів, визначених порядком застосування електронних контрольних-касових апаратів,- тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб у розмірі п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на громадян - суб'єктів підприємницької діяльності - у розмірі одного неоподатковуваного мінімуму доходів громадян»;

3. Наведіть по 2 приклади нормативно-правових актів, на підставі яких виникають, змінюються чи припиняються фінансово-правові відносини.

4. Визначте суб'єктів та об'єкти фінансових правовідносин: сплата комунальних платежів; отримання Україною кредиту від МВФ; відкриття банківського рахунку фізичною особою; плата за оренду землі.

5. Визначте, чи є зазначені нижче відносини фінансово-правовими:

- правову основу діяльності МВС України становлять Конституція України інші акти законодавства України, міжнародні правові акти, визнані Україною;

- фінансування, матеріально-технічне та соціально-побутове забезпечення МВС України здійснюється КМУ у порядку, визначеному Верховною Радою України, за рахунок коштів державного бюджету України;

- збитки, завдані майну військовослужбовця внутрішніх військ

МВС України або членам його родини у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків, компенсуються йому, а в разі його загибелі-членам сім'ї у повному обсязі за рахунок коштів державного бюджету.

5. Визначте чи є наступні правовідносини фінансовими, а якщо так, то назвіть суб'єкти та об'єкти таких правовідносин:

- сплата адміністративного штрафу за порушення ПДР;
- отримання банківського кредиту юридичною особою;
- відкриття банківського рахунку фізичною особою;
- плата за оренду землі;
- сплата фізичною особою комунальних платежів.

Література до теми

[3,6,8, 12,13,15,17,18,33-44]

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть ознаки фінансово-правових норм та їх види. Якою є структура фінансово-правових норм?

2. Визначте, що являє собою юридичний факт та опишіть його значення і складові?

3. Правосуб'єктність – як загальна передумова участі суб'єктів права у фінансових правовідносинах. Визначте поняття та елементи з яких вона складається.

4. Поняття та відмінності понять «суб'єкта фінансового права» та «суб'єкт фінансових правовідносин».

5. Визначте ознаки фінансових правовідносин.

6. Які розрізняють види правосуб'єктності? Охарактеризуйте кожний з них.

7. З чим пов'язано виникнення, зміна та припинення фінансових правовідносин?

8. Поняття юридичних фактів, їх види та особливості.

9. Що виступає об'єктом правовідносин?

Тема 4. Правові основи фінансового контролю.

Семінарське заняття – 2 год.

План семінару:

1. Поняття і види фінансового контролю.
2. Методи фінансового контролю.
3. Організація і органи фінансового контролю. Правовий статус, завдання та компетенція органів фінансового контролю .
4. Аудиторський фінансовий контроль, його сутність, значення.

Теми рефератів, доповідей

1. Принципи публічного фінансового контролю: стан реалізації в Україні.
2. Характеристика ефективності та стану правового забезпечення організації фінансового контролю в Україні.
3. Правовий статус і повноваження Рахункової палати України: досвід еволюції та сучасні проблеми ефективності.
4. Міжнародне співробітництво у сфері організації фінансового контролю та його вплив на Україну.
5. Аналіз зарубіжного досвіду діяльності вищих органів незалежного фінансового контролю.
6. Правові основи аудиту в Україні.

Перелік ключових термінів і понять теми

Фінансовий контроль: поняття, завдання, принципи, об'єкти та суб'єкти фінансова дисципліна; види фінансового контролю; методи фінансового контролю; форми фінансового контролю (перевірка, ревізія, інвентаризація, обстеження, фінансовий моніторинг; державний фінансовий аудит; аудит (аудитори і аудиторські фірми); правові засади державного регулювання фінансового контролю; система органів фінансового контролю в Україні та їх повноваження.

Завдання для самостійної роботи:

1. Самостійно опрацюйте відповідні розділи (глави) рекомендованих посібників. Враховуючи те, що до цієї теми не передбачено лекції, законспекуйте у робочому зошиті основні положення, що розкривають її зміст у відповідності з планом семінару, а також опрацюйте наведені нижче наступні завдання для самостійної роботи і питання для самоконтролю. Окремо у розділі робочого зошита «термінологічний словник» розкрийте зміст ключових понять теми.

2. У яких видах фінансового контролю (попередній, поточний та наступний) застосовуються такі методи і способи фінансового контролю та чому:

- а) аналіз проведеного аудиту;
- б) ревізія;
- в) аналіз фінансово-господарської діяльності;
- г) інвентаризація;
- д) контроль за складанням кошторису;
- е) обстеження;
- є) контроль за виконанням кошторису державної установи.

3. За дорученням Президента України Рахункова палата здійснила контроль за фінансуванням програми "Допомога соціально незахищеним громадянам", затвердженої рішенням Голосіївської районної у місті Києві ради.

Які фінансові правовідносини виникли у цій ситуації?

Оцініть правомірність ситуації.

4. Керівником аудиторської фірми «Аудит консалтинг» є громадянин Павленко, який у травні 2008 р. отримав сертифікат про право на заняття аудиторською діяльністю. Аудиторська фірма у липні 2011 р. уклала з акціонерним товариством «Меблі» такі договори:

- на проведення аудиторської перевірки з метою підтвердження достовірності фінансової звітності;
- на здійснення посередницьких операцій з реалізації продукції даного підприємства.

Оцініть правомірність ситуації.

5. Визначте, до компетенції яких органів фінансового контролю відноситься перевірка наступних суб'єктів:

- недержавний страховий фонд;
- Адміністрація Президента України;
- Ощадний банк України;
- акціонерне товариство "Горизонт";
- обласний суд;
- Міністерство фінансів України;
- державне підприємство;
- НБУ.

6. Аудиторська фірма уклала договір на проведення аудиторської перевірки з акціонерним товариством «Сигнал», директор якого є батьком провідного аудитора фірми, що бере участь в аудиторській перевірці.

У договорі на проведення аудиторської перевірки було передбачено предмет і термін перевірки.

Оцініть правомірність ситуації.

7. На вимогу контрольно-ревізійного управління у м. Києві було проведено аудиторську перевірку підприємства «Укргазбуд», що повністю утримується за рахунок бюджету і не займається підприємницькою діяльністю. Аудит провели аудитори аудиторської фірми «Процес» Козаченко і Марченко (останній є братом директора підприємства Воронова).

Дайте правовий аналіз цієї ситуації.

8. Документальна перевірка підприємства районною податковою інспекцією засвідчила, що бухгалтерський облік на цьому підприємстві ведеться з численними порушеннями: не ведеться облік за деякими регістрами, що пов'язані з обліком податкових платежів, головна книга та інші облікові документи оформлені недбало, з численними виправленнями, підчистками; немає деяких документів про надходження і видатки коштів. В акті документальної перевірки зафіксовано конкретні суми заниження податкових зобов'язань, виявлених за бухгалтерськими документами

підприємства. За матеріалами перевірки прийнято рішення про застосування штрафних санкцій за приховування (заниження) прибутку.

Чи є правомірними дії податкової інспекції стосовно цього підприємства?

Чи є правомірними дії ревізора?

9. Під час проведення ревізії на підприємстві ревізор вилучив у бухгалтера чорнові записи про ведення бухгалтерського обліку цього підприємства. Вилучення оформлено протоколом, копію якого вручено під розписку директорів підприємства.

Чи є правомірними дії ревізора?

Література до теми

[1,3,5,6,8,14,15,17,18,20-23, 33-44]

Питання для самоконтролю:

1. Що таке фінансовий контроль?
2. Розкрийте мету і завдання фінансового контролю та визначте його зміст.
3. На яких принципах ґрунтується фінансовий контроль?
4. Що виступає об'єктом та суб'єктом фінансового контролю?
5. Назвіть види фінансового контролю, на які вони поділяються за різними критеріями.
6. Що таке попередній, поточний та наступний контроль?
7. Яка відмінність існує між загальнодержавним, відомчим та місцевим фінансовим контролем?
8. Які розрізняють види ревізій?
9. Назвіть методи та форми фінансового контролю.
10. Охарактеризуйте, у чому полягає відмінність ревізії від перевірки?
11. Назвіть, що таке аудит і які особливості проведення аудиторського контролю в Україні?
12. Опишіть, які органи здійснюють загальнодержавний фінансовий контроль?
13. Назвіть види перевірок, визначте, які з них проводяться найчастіше.
14. Які особливості інспекторської перевірки?
15. Що таке обстеження та аналіз як метод фінансового контролю?
16. Дайте визначення фінансового моніторингу та назвіть його головну мету.
17. Що таке державний фінансовий аудит?
18. У яких нормативних актах визначені загальні вимоги до проведення державного фінансового контролю?
19. Які особливості планування та документування контрольних заходів?
20. Визначте особливості контрольних заходів за зверненням правоохоронних органів.
21. Що таке аудит та хто його здійснює?

22. Які вимоги до проведення аудиту встановлені законодавством України?
23. Визначте систему органів, які беруть участь у здійсненні фінансового контролю в Україні.
24. Які повноваження у сфері фінансового контролю здійснює Верховна Рада України, її комітети та Рахункова палата.
25. Які особливості контрольних повноважень Президента України? Яким чином реалізуються контрольні функції у сфері фінансів Кабінету Міністрів України?
26. Визначте повноваження місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо здійснення фінансового контролю на відповідній території.
28. Які основні завдання Міністерства фінансів України під час здійснення фінансового контролю?
29. Визначте обсяг повноважень у сфері фінансового контролю Державного казначейства України?
30. Назвіть функції та повноваження органів Державної фінансової інспекції служби України у сфері фінансового контролю.
40. Назвіть повноваження у сфері фінансового контролю:
  - Міністерства доходів і зборів України;
  - Міністерства фінансів України;
  - Державної пробірної служби України;
  - Державного комітету фінансового моніторингу;
  - Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку;
  - Пенсійного та інших спеціальних загальнодержавних цільових позабюджетних фондів України.
  - Національного банку України.

Тема 5. Фінансово-правова відповідальність.

Семінарське заняття – 2 год.

План семінару:

1. Загальноправовий зміст відповідальності за порушення фінансового законодавства в системі юридичної відповідальності.
2. Фінансово-правова відповідальність: мета, принципи та функції. Співвідношення з іншими видами юридичної відповідальності.
3. Підстави відповідальності за порушення фінансового законодавства.
4. Фінансове правопорушення: поняття, склад, види.
5. Поняття та види фінансово-правових санкцій.

Теми рефератів та доповідей:

1. Процесуальні форми реалізації фінансово-правової відповідальності.
2. Порядок застосування фінансово-правових санкцій за податкові правопорушення.

3. Характеристика юридичної відповідальності за порушення бюджетного законодавства.
4. Особливості застосування до суб'єктів фінансового права юридичної відповідальності
5. Позитивна та негативна юридична відповідальність суб'єктів фінансового права
6. Поняття та склад правопорушення, яке скоюють суб'єкти фінансового права

Перелік ключових термінів та понять теми:

Юридична відповідальність; відповідальність за порушення фінансового законодавства; фінансово-правова відповідальність в системі юридичної відповідальності; позитивна (перспективна) юридична відповідальність суб'єктів фінансового права; негативна (ретроспективна) юридична відповідальність суб'єктів фінансового права; мета та функції юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права; підстави юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права; фінансове правопорушення: поняття, склад, види; бюджетне правопорушення; податкове правопорушення; державний примус та юридичні санкції: зміст, співвідношення, класифікація.

Завдання для самостійної роботи:

1. Самостійно опрацюйте відповідні розділи (глави) рекомендованих базових посібників. Враховуючи те, що до цієї теми не передбачено лекції, законспекуйте у робочому зошиті основні положення, що розкривають її зміст згідно з планом семінару, а також опрацюйте наведені нормативно-правові акти та питання для самоконтролю. Окремо у виділеному для термінологічного словника розділі робочого зошита розкрийте зміст ключових термінів та понять теми.

2. Підберіть відповідно до матеріалів теми у рекомендованих посібниках джерела інформації щодо наступних питань, опрацюйте їх та підготуйте письмові аргументовані відповіді:

2.1 Процесуальні форми реалізації фінансово-правової відповідальності.

2.2 Поняття та мета фінансово-правової відповідальності.

2.3 Ознаки фінансово-правової відповідальності.

2.4 Фінансове правопорушення.

2.5 Поняття та види фінансово-правових санкцій.

2.6 Види та порядок застосування фінансово-правових санкцій за податкові правопорушення.

2.7 Види та порядок застосування фінансово-правових санкцій за бюджетні правопорушення

Література до теми

[1,3,5,6,7,8,14,15,16-18,20-23, 33-44]

Питання для самоконтролю

1. Яка мета фінансово-правової відповідальності? Якими ознаками характеризується поведінка суб'єктів фінансового права?
2. Які види правової поведінки суб'єктів фінансового права ви знаєте?
3. Яка поведінка суб'єктів фінансового права є правомірною, а яка протиправною ?
4. У яких аспектах розглядають юридичну відповідальність?
5. Визначте поняття: «позитивна юридична відповідальність», «негативна юридична відповідальність».
6. Назвіть загальні ознаки юридичної відповідальності.
7. Визначте специфічні ознаки юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права.
8. Як можна визначити юридичну відповідальність суб'єктів фінансового права?
9. Які виділяють принципи юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права?
10. Визначте мету юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права?
11. Назвіть функції юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права.
12. Яке призначення правоохоронної та виховної функцій юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права?
13. Визначте систему видів юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права.
14. Порівняйте поняття «підстави притягнення до юридичної відповідальності» і «підстави настання юридичної відповідальності».
15. Дайте визначення правопорушення, яке скоюють суб'єкти фінансового права.
16. Якими ознаками характеризується правопорушення, яке скоюють суб'єкти фінансового права?
17. Що розуміють під складом правопорушення, яке скоюють суб'єкти фінансового права?
18. Визначте об'єкт правопорушення, яке скоюють суб'єкти фінансового права.

19. Дайте визначення об'єктивної сторони правопорушення, яке скоюють суб'єкти фінансового права.
20. Хто виступає суб'єктом правопорушення?
21. Назвіть ознаки суб'єктивної сторони правопорушення, яке скоюють суб'єкти фінансового права.
22. Які заходи державного примусу застосовуються за правопорушення у сфері фінансової діяльності?
23. Які види санкцій можуть застосовуватися у разі притягнення до відповідальності суб'єктів фінансового права?
24. Визначте, які санкції за порушення бюджетного законодавства можуть застосовуватися у разі притягнення до відповідальності суб'єктів фінансового права.
25. Користуючись Податковим кодексом України, дайте перелік санкцій за порушення податкового законодавства.
26. Що таке пеня, штрафна санкція (штраф)?
27. Які особливості притягнення до адміністративної відповідальності суб'єктів фінансового права?
28. У яких випадках суб'єкти фінансового права притягаються до цивільно-правової та кримінальної відповідальності?
29. Яким чином здійснюється захист прав та законних інтересів суб'єктів фінансових правовідносин?

ЗАВДАННЯ ТА ПЛАНИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 3: Фінансово-правові норми та фінансово-правові відносини.

Практичне заняття – 2 год.

Завдання на практичне заняття:

1. У наведених нижче правових нормах визначте їх диспозицію, гіпотезу та санкцію:

а) ст. 118 Бюджетного кодексу України: «У разі виявлення бюджетного правопорушення Міністерство фінансів України, Державне казначейство України, органи Державної контрольно-ревізійної служби України, місцеві фінансові органи, голови виконавчих органів міських міст районного значення, селищних та сільських рад і головні розпорядники бюджетних коштів у межах своєї компетенції можуть щодо тих розпорядників бюджетних коштів та одержувачів, яким вони довели відповідні бюджетні асигнування,- зупинити операції з бюджетними коштами»;

б) ст. 16 Декрету Кабінету Міністрів «Про систему валютного регулювання і валютного контролю»: «До резидентів, нерезидентів за

здійснення операцій з валютними цінностями, що передбачені п. 2 ст. 5 цього Декрету, без одержання генеральної ліцензії Національного банку України - накладається штраф у сумі, еквівалентній сумі (вартості) зазначених валютних цінностей, перерахованій у валюту України за обмінним курсом Національного банку України на день здійснення таких операцій, з виключенням банку із книги реєстрації банків або без такого виключення»;

в) ст. 1 Положення Національного банку України про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства: «У разі порушення банками вимог банківського законодавства та нормативно-правових актів Національного банку Національний банк застосовує до банків захід впливу попереднього реагування у вигляді письмового застереження».

2. Користуючись текстом Бюджетного кодексу України (БК) та Податкового кодексу України (ПК), наведіть приклади уповноважуючи, зобов'язуючих та заборонних фінансово-правових норм.

3. Користуючись текстом ПК України, визначте особливості санкцій фінансово-правових норм та наведіть приклади фінансово-правових норм, які мають обмежений термін дії.

4. Визначте, чи є відносини, суб'єктом яких виступає юридична особа, із нижче наведених фінансово-правовими:

- перерахування коштів на рахунок постачальника за отриману продукцію;
- перерахування коштів банку в рахунок погашення кредиту банку;
- перерахування до державного бюджету коштів зі сплати податку на додану вартість;
- сплата внесків до Пенсійного фонду України.

Тема 5: Відповідальність за порушення фінансового законодавства.

Практичне заняття – 2 год.

Завдання на практичне заняття:

Підготуйте обгруновані рішення наступних задач:

Задача 1.

Посадові особи ТОВ „ЖСШ”, основним видом діяльності якого є промислове рибальство, зловживаючи службовим становищем, з метою

отримання пільг по сплаті ПДВ як сільськогосподарським товаровиробником вносили в офіційні документи (податкову звітність) завідомо неправдиву інформацію, а саме заповнювали Декларацію про прибуток підприємства, основною діяльністю якого є виробництво сільськогосподарської продукції, а в додатку „А” даної декларації, затвердженому наказом ДПА України від 24.07.1999 № 388, видом виробленої продукції зазначали „продукція рибальства” та надавали ці фіктивні дані до місцевої ОДП, на підставі яких отримали пільгу по сплаті ПДВ на суму 3 млн. грн., чим завдали шкоди Державному бюджету України.

Завдання до задачі:

1. Дайте юридичну оцінку ситуації.
2. Кого саме і до якого виду юридичної відповідальності буде притягнуто?

Задача 2.

Посадові особи ТОВ "ЛГЗ" при здійсненні безтоварних операцій з придбання обладнання, безпідставно завищили податковий кредит шляхом віднесення до нього сум, не підтверджених документально та заявили до відшкодування ПДВ 2 млн. гривень.

Крім того, посадові особи ТОВ "ЛГЗ" у порушення п.п. 7.4, 7.4.5 ст. 7 Закону України "Про податок на додану вартість" безпідставно завищили заявлений до відшкодування ПДВ з бюджету на загальну суму 7 млн. грн., від вартості ощадних сертифікатів які були придбані у підприємства ПП "Г", що має ознаки фіктивності.

Завдання до задачі:

1. Дайте юридичну оцінку ситуації.
2. Кого саме і до якого виду юридичної відповідальності буде притягнуто?

Задача 3.

Посадовими особами Новомосковських міських електричних мереж ВАТ „Енергопостачальна компанія „Москенерго” протягом 2007-2008 років з метою ухилення від сплати податків у значних розмірах підробили документи (акти про виявлені порушення споживачами „Правил користування електроенергією”), які стали підставою для нарахування штрафних санкцій на суму 2 млн. грн. і зменшення обсягу оподаткування.

Завдання до задачі:

1. Проведіть юридичну оцінку ситуації.
2. Кого саме і до якого виду юридичної відповідальності буде притягнуто?

Задача 4.

Під час проведення перевірки використання бюджетних коштів місцевою державною адміністрацією Головним контролером Рахункової палати були виявлені порушення законодавства про бюджетну систему України з боку керівника відповідного управління місцевої державної адміністрації щодо використання бюджетних коштів усупереч їх цільовому призначенню. Головний контролер Рахункової палати склав про це акт ревізії.

Завдання до задачі:

1. Вирішить правову ситуацію. Чи діє Головний контролер Рахункової палати у межах своїх повноважень?

Задача 4.

Під час здійснення перевірки матеріальних цінностей, їх обліку, зберігання і витрачання в апараті Верховної Ради України Головним контролером Рахункової палати було виявлено привласнення деяких матеріальних цінностей, про що було складено акт. Матеріали перевірки були передані до правоохоронних органів з інформуванням про це Верховну Раду України.

Завдання до задачі:

1. Оцініть правомірність дій Головного контролера Рахункової палати.

Задача 5.

Плановою ревізією, проведеною відповідним територіальним органом державної фінансової інспекції в м. Києві за дорученням Центрального органу Держфінінспекції України в штабі Державної спеціалізованої воєнізованої аварійно-рятувальної служби Міністерства з надзвичайних ситуацій України виявлено ряд порушень фінансово-господарської дисципліни. У зв'язку з цим керівник начальника територіального органу державної фінансової інспекції в м. Києві наклав штраф на керівника штабу Державної спеціалізованої служби за відповідні фінансові правопорушення.

Завдання до задачі:

1. Оцініть правомірність дій начальника територіального органу державної фінансової інспекції в м. Києві.

Задача 6.

З бюджету Печерського району міста Києва у лютому 2013 р. було проведено видатки на фінансування Київського університету імені Тараса Шевченка. Головний контролер Рахункової палати України, який провадив перевірку додержання бюджетного законодавства при виконанні місцевого

бюджету Печерського району міста Києва, за наслідками такої перевірки склав Акт.

На підставі зазначеного Акту, Колегія Рахункової палати України прийняла Рішення про направлення документів перевірки органу, уповноваженому застосовувати фінансові санкції за порушення бюджетного законодавства.

Завдання до задачі:

1. Розкрийте поняття бюджетного правопорушення.
2. Який орган державного управління уповноважений приймати Рішення щодо застосування безспірного вилучення коштів з місцевих бюджетів?
3. Дайте правову оцінку ситуації, що склалася.

Задача 7.

До водія мікроавтобуса "Автосвіт" громадянина Петренка, який займався перевезенням пасажирів, звернулися представники податкової міліції з проханням надати їм пояснення, чому при розрахунку з клієнтами він не використовує реєстратор розрахункових операцій чи книгу реєстрації розрахункових операцій як того вимагає чинне законодавство.

Не отримавши жодного пояснення представники податкової міліції наклали штраф у розмірі 10 не оподатковуваних мінімумів доходів громадян на громадянина Петренка.

Завдання до задачі:

1. Визначте повноваження податкової міліції.
2. Який існує порядок накладення фінансово-правових штрафів податковими органами?
3. Дайте правову оцінку ситуації, що склалася.

Задача 8.

Рахунковою палатою під час перевірки порядку використання приватним підприємством "Оберіг" коштів місцевого бюджету виявлено факти їх нецільового використання. Матеріали перевірки передано до ОВС України.

Завдання до задачі:

1. Визначте, які фінансові правовідносини виникли у цій ситуації та оцініть її правомірність.

Варіант тестових завдань для проміжного (рубіжного) модульного контролю

1. У перекладі з латинської термін “фінанси” означає:

- a) кошти;
- b) борг;
- c) доход;
- d) податок.

2. Фінанси це:

- a) економічні відносини, пов’язані з утворенням, розподілом та використанням фондів грошових коштів держави, а також підприємств, установ і організацій, необхідних для забезпечення розширеного відтворення і соціальних потреб, в процесі яких відбувається розподіл та перерозподіл сукупного суспільного продукту та контроль за задоволенням суспільних потреб;
- b) кошти, що знаходяться в обігу на окремо взятій території;
- c) активи, що знаходяться на рахунках в банківських та фінансово-кредитних установах;
- d) кошти, що враховані у видатковій та дохідній частині Державного бюджету України.

3. Фінанси держави поділяються на:

- a) бюджетні та позабюджетні;
- b) відомчі та позавідомчі;
- c) кредитні та податкові;
- d) централізовані та децентралізовані.

4. Фінансам притаманні такі функції:

- a) заощаджувальна та примножувальна;
- b) розподільча та контрольна;
- c) наглядова та регулятивна;
- d) стимулююча та синхронізуюча.

5. Фінансова діяльність це:

- a) діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу суб’єкта господарювання;
- b) господарські операції, які передбачають внесення коштів або майна до статутного фонду юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою;
- c) діяльність, що пов’язана з відкриттям клієнтам картрахунків, випуском і наданням їм платіжних карток;
- d) діяльність учасників фінансового ринку, яка здійснюється відповідно до установчих документів та чинного законодавства.

6. Бюджетна система України включає:

- a) Державний бюджет України;

- b) бюджет Автономної Республіки Крим;
- c) місцеві бюджети;
- d) все вищеперераховане.

7. Фінансова діяльність держави це:

- a) збір, розподіл та перерозподіл фінансових ресурсів з метою задоволення потреб суспільства;
- b) здійснення нею та її компетентними органами функцій по планомірному утворенню, розподілу та використанню грошових фондів з метою реалізації завдань соціально-економічного розвитку, забезпечення обороноздатності та безпеки держави;
- c) накопичення та вкладення державних коштів відповідно до затверджених кошторисів;
- d) система грошових відносин, яка виникає разом з державою і нерозривно пов'язана з її існуванням.

8. Фінансове право це:

- a) сукупність юридичних норм щодо розподілу компетенції між державою, місцевим самоврядуванням в особі відповідних органів, регулювання на основі цих відносин похідних від них, що виникають в процесі фінансової діяльності;
- b) сукупність юридичних норм, які направлені на активізацію акумуляції грошових коштів і направлення їх згідно з планами і програмами в народне господарство, соціальну сферу, на інші потреби загального значення;
- c) сукупність юридичних норм, що виникають в процесі діяльності держави по планомірному утворенню, розподілу та використанню бюджетних та позабюджетних грошових фондів;
- d) сукупність юридичних норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають в процесі мобілізації, розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів коштів, з метою забезпечення виконання завдань і функцій держави.

9. Джерелами фінансового права є:

- a) правові акти представницьких та виконавчих органів державної влади і місцевого самоврядування, в яких містяться норми фінансового права;
- b) Конституція України та закони України;
- c) нормативно-правові акти Президента України та Кабінету Міністрів України;
- d) все вищеперераховане.

10. Суб'єкти фінансового права це:

- a) особи, які здатні укладати фінансово-правові угоди;

- b) особи, які здійснюють свою діяльність у сфері обігу державних фінансів;
- c) особи, які володіють правосуб'єктністю, тобто потенційно здатні бути учасниками фінансових правовідносин;
- d) державні органи та юридичні особи.

11. Бюджетна дотація, що носить цільовий характер:

- a) аннуїтет;
- b) субсидія;
- c) субвенція;
- d) лістинг.

12. Фінансовий контроль може бути:

- a) суцільним;
- b) вибірковим;
- c) наступним;
- d) наглядовим.

13. Метод здійснення документального контролю за фінансово-господарською діяльністю юридичної особи на предмет дотримання фінансового законодавства, достовірністю обліку і звітності, спосіб викриття нестач, розтрат, привласнень та крадіжок грошових коштів і матеріальних цінностей, попередження фінансових зловживань – це:

- a) інвентаризація;
- b) ревізія;
- c) перевірка;
- d) інспекція.

14. Аудит може бути наступних видів:

- a) зовнішній і внутрішньофірмовий;
- b) державним і приватним;
- c) відомчим і позавідомчим;
- d) плановий і позаплановий.

15. Перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам – це:

- a) обстеження;
- b) спостереження;
- c) аудит;
- d) контроль.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ДО ДИСЦИПЛІНИ

Навчальні посібники

1. Антипов В. І., Білецька Г. М., Воронова Л. К., Дюрядін В. П., Забродський В. М. Словник фінансово-правових термінів / Національна академія держ. податкової служби України. НДІ фінансового права / Лідія Костянтинівна Воронова (заг.ред.). — Ірпінь, 2006. — 343с.
2. Берлач А.І. Фінансове право України: Навч. посіб. для дистанційного навчання вищ. навч. закладів / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини "Україна". — К. : Ун-т "Україна", 2006. — 288с.
3. Воронова Л.К. Фінансове право України: Підручник. — К. : Прецедент, 2006. — 440с.
4. Гаврилюк Р.О. Джерела фінансового права України: Навч.-метод. посіб. / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Кафедра конституційного, адміністративного та фінансового права. — Чернівці : Рута, 2003. — 88с.
5. Глушков В.О., Коваленко П.М. Шахрайство на фінансових ринках у біржовій торгівлі: правовий та кримінологічний аналіз. — К. : Ін Юре, 2008. — 280с.
6. Дмитренко Е.С. Фінансове право України: Практикум. — К. : Атіка, 2004. — 216с.
7. Зима Д.Л. Теоретико-правові питання координації державного фінансового контролю: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національний аграрний ун- т. — К., 2008. — 20с.
8. Зюнькін А.Г. Фінансове право: навч. посіб. для студ. ВНЗ / Міжрегіональна академія управління персоналом. — 4-те вид., доп. — К. : Персонал, 2008. — 561с.
9. Іванський А.Й. Словник фінансово-правових і банківських законодавчих термінів України. — О. : Фенікс, 2004. — 180с.
10. Ковальчук А.Т. Фінансове право України. Стан та перспективи розвитку. — К. : Парламентське видавництво, 2007. — 488с.
11. Конох М.С., Хрідочкін А.В. Фінансове право: навч. посіб. для практ. занять / Дніпродзержинський держ. технічний ун-т — Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2008. — 80с.
12. Семчик О.О. Держава як суб'єкт фінансових правовідносин / Л.К. Воронова (ред.). — К. : Юридична думка, 2006. — 116с.
13. Сучасний стан та перспективи розвитку фінансового права: тези доп. Міжнар. науково-практ. конф., м. Ірпінь, 23-24 листопада 2007 р. / Державна податкова адміністрація України ; Національний ун-т держ. податкової служби України ; Академія правових наук України ; НДІ фінансового права / П.В. Мельник (ред.кол.) — Ірпінь : НДІ фінансового права, 2007. — 408с.
14. Податкове право України: Навчальний посібник для підготовки до іспитів.-К.:»Центр учбової літератури»,2013.-184 с.
15. Фінансове право. Академічний курс: підручник / О.П. Орлюк.- К.:Юрінком Інтер, 2010.-808 с.- Бібліогр. в кінці модулів.

16. Фінансове право України: посібник для підготовки до іспитів. – (Н.А.Буличова, Ю.І.Пивовар, А.Л. Правдюк, О.С. Яра, Ю.В.Ярмоленко) – К.:О.С.Ліпкан, 2010ю-160 с.

17. Фінансове право: навч. посіб. / За ред. Д.М. Павлова, О.А. Кузьменко, А.Г. Чубенка. – К.: КНТ, 2009.– 520 с.

18. Фінансове право: навч. посіб. / За заг. ред. М. П. Кучерявенка – Х.: Право, 2010.– 288 с.

19. Юрах В.М. Фінансово-правові засади страхування в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Одеська національна юридична академія. — О., 2008. — 19с. — 19с.

Нормативно-правові акти

20. Конституція України // Відомості ВРУ. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

21. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. // Відомості ВРУ. - 2010. - № 50-51.-Ст. 572.

22. Податковий кодекс від 02.12.2010 р. // Відомості ВРУ. - 2011. - № 13-17. -Ст. 112.

23. Закон України "Про Кабінет Міністрів України" від 07.10 2010 р. // ОВУ. -2010.- № 79.-Ст. 2792.

24. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 09.07.2003 р. // Відомості ВРУ. - 2003. - № 49-51. - Ст. 376.

25. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням" від 18.01.2001 р. // Відомості ВРУ. -2001.-№ 14.-Ст. 71.

26. Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" від 12.07.2001 р. // Відомості ВРУ. -2002. — № 1. -Ст. 1.

27. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р. // Відомості ВРУ. - 2001. - № 5. - Ст. 30.

28. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" від 02.03.2000 р. // Відомості ВРУ. — 2000. -№22.-Ст. 171.

30. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" від 23.09.1999 р. // Відомості ВРУ. - 1999. - № 46-47. - Ст. 403.

31. Закон України "Про Національний банк України" від 20.05.1999 р. // Відомості ВРУ. -№ 29. - Ст. 238.

32. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21.05.97 р. // Відомості ВРУ. - 1997. - № 24. - Ст. 170.

33. Закон України "Про Рахункову палату" від 11.07.1996 р. // Відомості

- Верховної Ради України. - 1996. - № 43. - Ст. 212.
34. Закон України від "Про аудиторську діяльність" від 22.04.1993 р.// Відомості ВРУ. - 1993. - № 23. - Ст. 243.
35. Закон України "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні" від 26.01, 1993 р.// Відомості ВРУ. - 1993. - № 13. - Ст. 110.
36. Указ Президента України "Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг" від 23.11.2011 р. № 1070/2011 // Офіційний вісник Президента України. - 2011. - № 31. - Ст. 1197.
37. Указ Президента України "Про Положення про Державну фінансову інспекцію України" від 23.04.2011 р. № 499/2011 // ОВУ. - 2011. - № 31. - Ст. 1325.
38. Указ Президента України "Про Положення про Державну службу фінансового моніторингу України" від 13.04.2011 р. № 466/2011 // ОВУ. - 2011. - № 29. - Ст. 1272.
39. Указ Президента України "Про Положення про Міністерство фінансів України" від 08.04.2011 р. № 446/2011 // ОВУ. - 2011. - № 29. - Ст. 1254.
40. Указ Президента України "Про Положення про Державну казначейську службу України" від 13.04.2011 р. № 460/2011 // ОВУ. - 2011. - № 29. - Ст. 1266.
41. Указ Президента України "Положення про Пенсійний фонд України" від 06.04.2011 р. № 384/2011 // Офіційний вісник України. - 2011. - № 29. - Ст. 1223.
42. Указ Президента України "Положення про Міністерство доходів і зборів України" від 18.03.2013 р. № 141/2013 // Офіційний вісник України. - 2013. - № 63.
43. Постанова КМУ "Про проведення внутрішньої контрольно-ревізійної роботи в системі центрального органу виконавчої влади" від 06.01.2010 р. № 2 // ОВУ. - 2010. - № 21. - Ст. 1047.
44. Рішення КСУ у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про Рахункову палату Верховної Ради України" (справа про Рахункову палату) від 23 грудня 1997 р. № 7-зп // ОВУ. - 1998. - № 1. - Ст. 23.